

Popis osječkog pučanstva iz god. 1814.

U osječkom gradskom arhivu sačuvan je popis osječkog građanskog pučanstva obavljen god. 1814. Svaki dio grada popisan je posebno. Popis je vršen po kućama, a kao jedinica uzeta je porodica (kućanstvo). Na tiskane arke velikog formata (40×50), prema dijelovima grada prošivene u 3 sveska, upisani su na latinskom jeziku podaci za svakog člana kućanstva, a za svako je kućanstvo pod naslovom »Familiae tabella« otvorena posebna strana. Rubrika ima mnogo, samo što popisivači nisu upisali sve tražene podatke. Zanimiva je razlika između muškaraca i ženskih. Dok za ženske postoji jedna jedina općenita rubrika (Foeminae generatim), kod muških traženi su podaci i obzirom na zanimanje (školovani ljudi slobodnog zvanja i uglednici, građani i obrtnici, sluge plemića, seljaci, zatim skupno stanari bez kuće — inkvilini, podstanari, vrtlari i raznog zanimanja, te konačno sinovi porodice-djeca), dobu (od prve do navršene 17. god., od 18—40 godina, preko 40 godina), bračno stanje, vjeroispovijest (kod Židova još napose raščlanjeno obzirom na doba i bračno stanje) i odsutnost.

Za svaki dio grada postoji s istim rubrikama još i zbirni račun (Summarium Loci) sa zbrojenim podacima za svako pojedino kućanstvo i konačnim zbrojem svih podataka. Taj zbirni račun potpisali su i providili svojim pečatima članovi popisnog povjerenstva gradski fiškal Ligatić, nadstojnik urbara Bazilije Nikolić i gradski župnici, t. j. Ivan Rastović za gornji grad, Ivan Jozepac za Tvrđu, a za donji grad uz Fabijana Parmacevića i pravoslavni paroh Aleksije Stojanović.

Prema ovim sumarijima Osijek je god. 1814. imao ukupno (bez vojske i plemića) 8.879 stanovnika. Najviše stanovnika imao je donji grad. Uz 798 kućnih brojeva i 846 kućanstva bilo je 4.014 žitelja, od toga 2.075 žena. Od 1.939 muškaraca bili su po zanimanju 15 školovani ljudi i uglednici, 278 građani i obrtnici, 8 sluge, 928 sinovi u zajedničkom kućanstvu s roditeljima, a 710 bez vlastite kuće raznog zanimanja. Po vjeri bilo je među muškarcima katolika 1.084, pravoslavni 828, protestanta 7, kalvina 5 i Židova 15, a po dobi do 17 godina 846, između 18 i 40 godina 636 (od toga oženjenih 325, neoženjenih i udovaca 311), preko 40 godina 457. Posebno su vođeni odsutni muškarci (64 u Kraljevini, 5 izvan Kraljevine, 39 nepoznato gdje) i isluženi vojnici (capitulantes emeriti), od ovih 3 oženjena, a 8 neoženjenih. Povrh toga dolaze još napose stranci (32).

Nešto manje stanovnika imao je gornji grad. Sa 751 kućanstvom i 662 kućna broja 3.604 žitelja, od toga 1.844 žena. Od 1.760 muškaraca nabrojeno je po zanimanju 30 školovanih i uglednika, 205 građana i obrtnika, 27 sluga, 880 djece, 618 raznog zanimanja, a po vjeri 1.720 katolika, 29 pravoslavnih, 2 kalvina i 9 Židova. Odsutnih bilo ih je 51, isluženih vojnika 17, konačno stranaca 48. Od muškaraca bilo ih je do 17 godina 804, od onih između 18 i 40 godina 343 oženjenih i 249 neoženjenih, zatim 364 preko 40 godina.

Tvrđava je u ono vrijeme doista još bila tvrđavom, stoga je imala malo građanskog stanovništva. Na 149 kućanstva i 110 kućnih brojeva imala je 747 žitelja, od toga 385 žena. Od 362 muškarca bilo je 330 katolika, 27 pravoslavnih, 4 protestanta, 1 kalvin. Po zanimanju bilo je 18 školovanih i uglednika (*»Officiales, et Honoratiores«*), 60 građana i obrtnika, 12 sluga, 126 sinova porodice (*fili i familias*) i 146 inkvilina i raznih zvanja. Odsutnih bilo je 11, isluženih vojnika 4, stranaca 23.

Još manje stanovnika ima novi grad (*Allodium*). Na 97 kućnih brojeva i u 102 kućanstva 514 žitelja od toga 287 žena. Od 227 muškaraca svi su bili katolici. Po zanimanju ima 1 školovani (gradski notar Petar Bogojević), 13 građana i obrtnika, 2 sluge, 133 sinova porodice, 78 raznih zanimanja. Odsutnih ima 11, isluženih vojnika 2, stranca 2.

Popisani su i plemići i crkvena lica, ali nisu uneseni u statistiku. Nitko nije naveden kao seljak (*rusticus*), iako za njih postoji posebna rubrika.

Na istom formularu, s istim tiskom, ali na lošem papiru, obavljen je popis pućanstva i god. 1839. Tada je Osijek već imao 11.430 stanovnika. Od toga donji grad 4.976 (od muškaraca 1.493 katolika, 871 pravoslavni, 2 protestanta, 9 kalvina, 16 Židova), gornji grad 4.825 (od muškaraca katolika 2.233, pravoslavnih 41, protestanata 6, kalvina 4, Židova 39), Tvrđa 886 (od muškaraca katolika 369, pravoslavnih 24, protestanata 12, kalvina 4), a novi grad 743 stanovnika (od muškaraca 354 katolika, te po jedan pravoslavni i jedan protestant). Dr. K. Firinger